

INVESTITSIYA MUHITI JOZIBADORLIGIDA SOLIQ SIYOSATINING O'RNI

Xudaybergenova Roza

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi
"O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy
asoslari va muammolari" ilmiy-tadqiqot markazi*

ORCID: 0009-0008-5671-0999

rozaakhmedovna011@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada investitsiya muhiti jozibadorligini ta'minlashda soliq siyosatining tutgan o'rni va ahamiyati ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Soliq tizimining barqarorligi, shaffofligi, soliq yukining darajasi va soliq imtiyozlarining investitsiya faolligiga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, investorlar qaror qabul qilish jarayonida soliq siyosatining rag'batlantiruvchi mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari yoritib beriladi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan soliq islohotlarining investitsiya muhitini yaxshilashdagi roli tahlil qilinib, soliq siyosatini takomillashtirish orqali investitsiyalarni jalb etish samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar va takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: investitsiya muhiti, soliq siyosati, soliq yuklari, soliq imtiyozlari, investitsiya jozibadorligi, fiskal siyosat, xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy islohotlar.

РОЛЬ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СРЕДЫ

Худайбергенова Роза

Научно-исследовательский центр

*«Научные основы и проблемы развития экономики Узбекистана»
при Ташкентском государственном экономическом университете*

Аннотация. В данной научной статье анализируется роль и значение налоговой политики в обеспечении привлекательности инвестиционного климата с научной, теоретической и практической точек зрения. Изучаются стабильность, прозрачность налоговой системы, уровень налоговой нагрузки и влияние налоговых льгот на инвестиционную активность. Также освещаются возможности использования механизмов стимулирования налоговой политики в процессе принятия решений инвесторами. Анализируется роль налоговых реформ, проведенных в Республике Узбекистан в последние годы, в улучшении инвестиционного климата, и разрабатываются научные и практические выводы и предложения по повышению эффективности привлечения инвестиций путем совершенствования налоговой политики.

Ключевые слова: инвестиционный климат, налоговая политика, налоговое бремя, налоговые льготы, инвестиционная привлекательность, фискальная политика, иностранные инвестиции, экономические реформы.

THE ROLE OF TAX POLICY IN THE ATTRACTIVENESS OF THE INVESTMENT ENVIRONMENT

Khudaybergenova Roza

Scientific Research Center "Scientific Foundations and Problems of the Development of the Economy of Uzbekistan" under Tashkent State University of Economics

Abstract. *This scientific article analyzes the role and importance of tax policy in ensuring the attractiveness of the investment environment from a scientific, theoretical and practical perspective. The stability, transparency of the tax system, the level of the tax burden and the impact of tax incentives on investment activity are studied. The possibilities of using incentive mechanisms of tax policy in the decision-making process of investors are also highlighted. The role of tax reforms implemented in the Republic of Uzbekistan in recent years in improving the investment environment is analyzed, and scientific and practical conclusions and proposals are developed to increase the efficiency of attracting investments by improving tax policy.*

Keywords: *investment climate, tax policy, tax burden, tax incentives, investment attractiveness, fiscal policy, foreign investment, economic reforms.*

Kirish.

Bugungi globalashuv va iqtisodiy raqobat sharoitida investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish har bir davlatning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Kapital harakatining erkinlashuvi, xalqaro investorlarga qo'yiladigan talablarning murakkablashuvi va iqtisodiyotning tarkibiy o'zgarishlari sharoitida davlatlar o'z investitsiya siyosatini doimiy ravishda takomillashtirib borishga majbur bo'lmoqda. Mazkur jarayonda soliq siyosati investitsiya muhitini shakllantiruvchi asosiy institutsional mexanizmlardan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar doirasida soliq tizimini soddalashtirish, soliq stavkalarini optimallashtirish va tadbirkorlik subyektlari uchun qulay fiskal sharoitlar yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa investitsiya faolligini oshirish, biznes muhitini yaxshilash va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Mazkur maqolada soliq siyosatining investitsiya muhiti jozibadorligiga ta'siri nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinib, uning samaradorligini oshirish yo'llari yoritib beriladi.

Adabiyotlar sharhi.

Investitsiyalar shunchaki moliyaviy operatsiyalar emas, ular turli sohalarda samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim bo'lgan ijtimoiy kapitalni to'plash va takror ishlab chiqarish jarayonini ifodalaydi. Farayibi (2017) investitsiyaning makroiqtisodiy istiqboliga batafsil to'xtalib, real investitsiya aksiyalar yoki obligatsiyalar kabi mavjud moliyaviy aktivlarni shunchaki o'tkazish emas, balki yangi aktivlarni yaratishni nazarda tutadi, deb ta'kidlagan. Investitsiyalar rentabellikni kutish bilan resurslarni taqsimlash sifatida aniqlanadi, ularni real va portfel investitsiyalariga ajratish mumkin. Haqiqiy investitsiyalar jismoniy aktivlar va korxonani rivojlantirishga qaratilgan bo'lsa, portfel investitsiyalari esa aksiyalar va obligatsiyalar kabi moliyaviy aktivlarni o'z ichiga oladi.

Sandulskiy (2024) "investitsiyalar nazariyalarining evolyutsiyasi investitsiyalar va innovatsiyalar o'rtasidagi yaqin bog'liqlikni ochib beradi, ularning iqtisodiy o'sish va texnologik taraqqiyotdagi rolini ta'kidlaydi. Investitsiyalar iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar, ayniqsa barqaror rivojlanish va bilimga asoslangan iqtisodiyotga o'tish sharoitida muhim ahamiyatga ega" deb hisoblaydi.

To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilinishi infratuzilmasi yaxshi rivojlangan va jihozlangan mamlakatlarga amal qiladi, bu ko'p qirrali korxonalar uchun ustuvor va muhim masaladir, chunki u qabul qiluvchi mamlakatda samarali tadbirkorlik faoliyatidan dalolat beradi, shuningdek, ajoyib infratuzilma korxonaning rentabelligi va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar joylashuvini tanlashda muhim ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi.

Mahbub va Jongvanich (2019) hukumatning shartnomalar bo'yicha majburiyati omil mezbon davlatga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishning eng muhim jihati ekanligini ta'kidlaydi. Bu shartnoma majburiyatlari bajarilishini ko'rish, daromadlar ta'minlanganligini ko'rish va korxonalarning investorlar sifatida manfaatlari himoyalanganligiga ishonchni mustahkamlash vositasi sifatida biznes yuritishning asosiy qoidasini ifodalaydi.

Alshamlan va boshqalar (2021) fikriga ko'ra, siyosiy barqarorlik global to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi eng muhim jihatlardan biridir, chunki ko'p qirrali korxonalar siyosiy barqarorlik mavjud mamlakatlarda o'z faoliyatini samarali va xavfsiz olib borishni afzal ko'radi. Siyosiy tartibsizliklar faqat mezbon davlat fuqarolari o'rtasida norozilik paydo bo'lganda paydo bo'ladi. Shunday qilib, o'z hukmdorining kuchli siyosiy irodasi va mamlakat taraqqiyoti va xalqi farovonligi bo'yicha rejalar ishlab chiqishda puxta rejalashtirish natijasida siyosiy jihatdan barqaror bo'lgan mezbon davlat o'zinini xorijiy investorlar uchun maqbul manzilga aylantiradi.

Minayeva va Anoshina (2019)larning ilmiy izlanishlariga ko'ra, foyda solig'i miqdori va soliq to'lovchining sof daromadi o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik, uning elementlarini o'zgartirish orqali iqtisodiyotning turli tarmoqlari, shuningdek alohida hududlar faoliyatini tartibga solish imkonini beradi. Bozor sharoitida ushbu soliq kapitalning to'planishi va ishlab chiqarishning turli sohalarida investitsiya jarayonlarining barqarorligini ta'minlashi kerak. Bu esa o'z navbatida investitsiya muhitining jozibadorligini oshirishga turtki bo'ladi, desak mubolag'a bo'lmaydi

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada ilmiy abstraksiyalash, deduksiya, induksiya, monografik kuzatuv, guruhlashtirish usullaridan foydalanilgan.

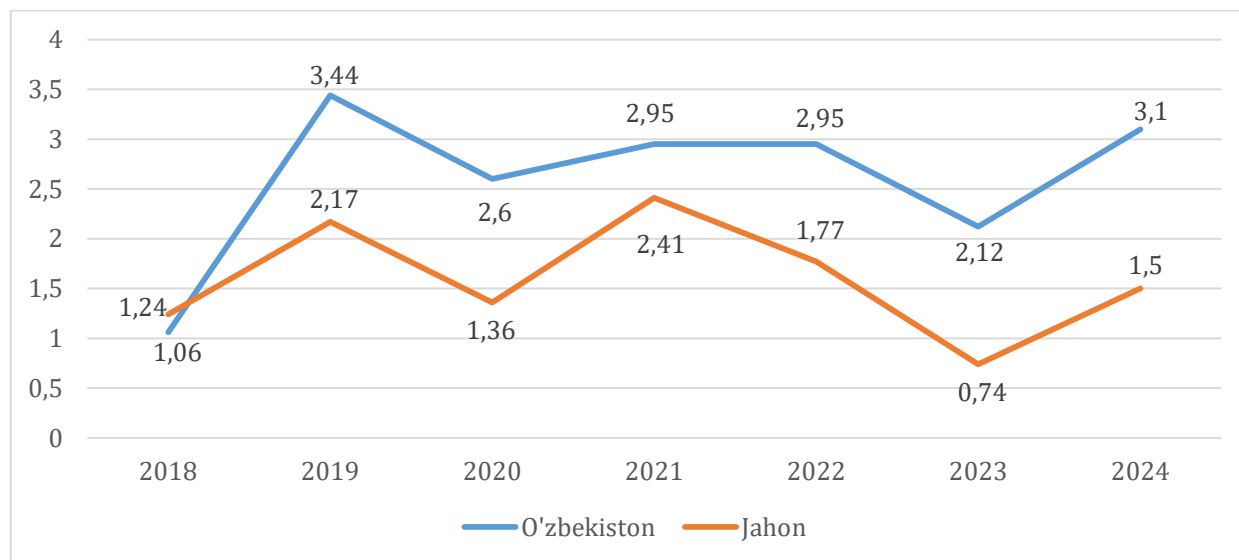
Tahlil va natijalar muhokamasi.

Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning ahamiyati respublikamiz Prezidentining 2019-yildagi Oliy Majlisga Murojaatnomasidagi nutqida ham o'z aksini topgan: "Xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilish uchun mamlakatimizning investitsiya salohiyatini to'la namoyon etish choralari ko'rishimiz kerak. Biz iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar bo'yicha investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin. Bu borada erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarida biznes subyektlarini joylashtirish, ularga imtiyoz va preferensiyalar berishni tashkiliy va huquqiy jihatdan tartibga solish lozim. ...fuqarolarimiz soliqdan qochish emas, uni vaqtida to'lashdan manfaaddor bo'lishi kerak. 2019- yildan boshlab joriy etilayotgan yangi soliq konsepsiyasining eng asosiy g'oyasi soliq yukini kamaytirish, sodda va barqaror soliq tizimini qo'llashni ko'zda tutadi. Shu orqali iqtisodiyotimiz raqobatbardoshligini oshirish, tadbirkor va investorlar uchun har tomonlama qulay muhit yaratishga erishish mumkin. Soliq yukini kamaytirish, biznes yuritish uchun yanada qulay sharoitlar yaratish "yashirin" iqtisodiyotga barham berishning yagona yo'lidir. Shuning uchun bu borada ta'sirchan choralarni nazarda tutadigan alohida dastur ishlab chiqishimiz zarur."

Keyingi yillarda Jahon Bankining statistik ma'lumotlariga ko'ra, respublikamizga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi oshishni boshlagan (1-rasm).

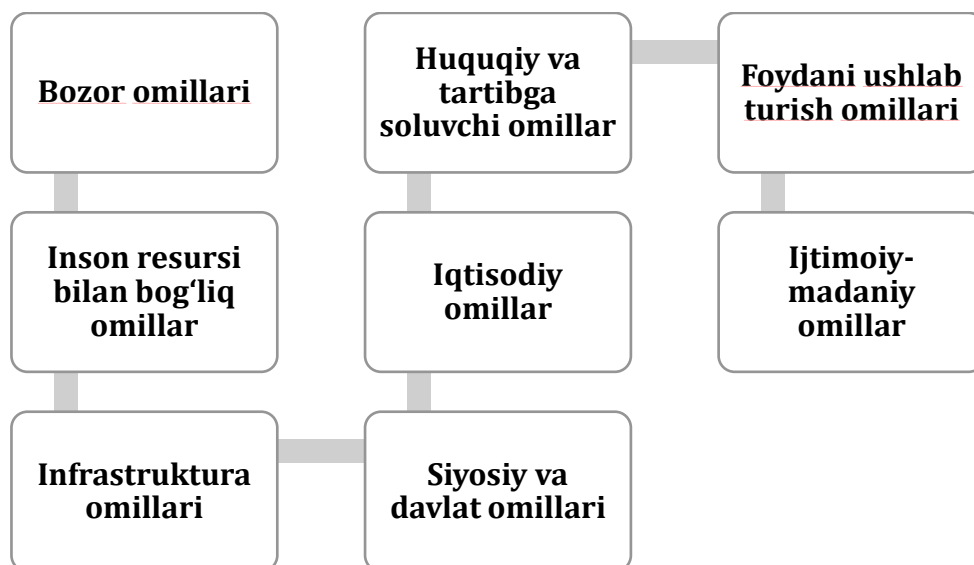
Quyidagi rasmdan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonga xorijiy investitsiyalar kirib kelishida besh yil ichidagi eng yuqori ko'rsatkich 2019-yilga, ya'ni mamlakat YaIM ning 3,44

% ulushiga to'g'ri kelgan. Bunga sabab albatta, 2019-yilda olib borilgan soliq islohotlarining samarasi asosli deb hisoblash mumkin. 2024-yilga kelib, dunyo bo'yicha ham O'zbekiston bo'yicha ham bu ko'rsatkichda o'sish kuzatilgan.

1-rasm. 2018-2023 yillardagi xorijiy investitsiyalar sof oqimi YaIM ga nisbatan O'zbekiston va jahon miqyosida, foizlarda

Mamlakat to'g'ridan to'g'ri investitsiyalar jalb qilishda ko'plab omillar ta'sir qilishi mumkin. Investorlar uchun makro darajadagi omillar eng muhim sanaladi, (2-rasm)

2-rasm. Investitsiyalar jalb qilishda makro omillar

YaIM o'sish sur'ati har bir mamlakatda bozor hajmining muhim ko'rsatkichidir. Aksariyat mutaxassislar bozor o'lchami ko'rsatkichlari sifatida umumiy aholi, YaIM (hozirgi AQSH dollarida) va aholi jon boshiga YaIMni tanlaydilar, chunki ular qabul qiluvchi mamlakatlardagi odamlarning xarid qobiliyatini ko'rsatadi. Kichik va o'rta biznes subyektlari investitsiyalar uchun kattaroq bozor hajmini xohlashadi, chunki ular yuqori darajadagi rivojlanish va aholi jon boshiga yuqori daromadni anglatadi. Bozor hajmi to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimi bilan ijobiy va sezilarli darajada bog'liq bo'lishini anglatadi.

Inson kapitali - bu shaxsiy, ijtimoiy va iqtisodiy farovonlikning o'sishini ta'minlaydigan shaxslarda mujassamlangan bilim, ko'nikma, qobiliyat va xususiyatlar sifatida ta'riflanadi.

Ko'pincha inson kapitali iborasi ishchi kuchi sifatiga ishora qilish uchun ishlatiladi. Yuqori malakali ishchilar past malakali ishchilarga qaraganda texnika va texnologiyani samaraliroq boshqara oladi va yangi ishlanmalarga osonroq moslashadi, natijada mehnat unumdorligi yuqori bo'ladi, bu esa mezbon davlatlarga to'g'ridan-to'g'ri investitsiya oqimiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi isbotlangan. Ba'zi tadqiqotchilar o'z tadqiqotlarida inson kapitali mezbon mamlakatga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaganlar.

To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilinishi infratuzilmasi yaxshi rivojlangan va jihozlangan mamlakatlarga amal qiladi, bu ko'p qirrali korxonalar uchun ustuvor va muhim masaladir, chunki u qabul qiluvchi mamlakatda samarali tadbirkorlik faoliyatidan dalolat beradi, shuningdek, ajoyib infratuzilma korxonaning rentabelligi va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar joylashuvini tanlashda muhim ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi.

Hukumatning shartnomalar bo'yicha majburiyati omil mezbon davlatga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishning eng muhim jihati hisoblanadi. Bu shartnoma majburiyatlari bajarilishini ko'rish, daromadlar ta'minlanganligini ko'rish va korxonalarning investorlar sifatida manfaatlari himoyalanganligiga ishonchni mustahkamlash vositasi sifatida biznes yuritishning asosiy qoidasini ifodalaydi.

Siyosiy barqarorlik global to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi eng muhim jihatlardan biridir, chunki ko'p qirrali korxonalar siyosiy barqarorlik mavjud mamlakatlarda o'z faoliyatini samarali va xavfsiz olib borishni afzal ko'radi. Siyosiy tartibsizliklar faqat mezbon davlat fuqarolari o'rtasida norozilik paydo bo'lganda paydo bo'ladi. Shunday qilib, o'z hukmdorining kuchli siyosiy irodasi va mamlakat taraqqiyoti va xalqi farovonligi bo'yicha rejalar ishlab chiqishda puxta rejalashtirish natijasida siyosiy jihatdan barqaror bo'lgan mezbon davlat o'zinini xorijiy investorlar uchun maqbul manzilga aylantiradi.

Qachonki, retsipient mamlakatda korruptsiya darajasi yuqori bo'lsa, u mamlakatda hech qanday sarmoya bo'lmaydi. Qabul qiluvchi mamlakat biznes uchun qulay va samarali hamda samarali davlat boshqaruviga ega bo'lgan muhitni ta'minlashi kerak. Sovg'alar va mehmondo'stlik, shuningdek, ko'maklashish to'lovlari pora sifatida qabul qilinadigan mezbon mamlakatlarda korruptsiya va firibgarlikka qarshi qonun hujjatlarining mavjudligi va qo'llanilishi to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim ta'sir ko'rsatadi.

Soliq stavkasini to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni qo'rqituvchi omillardan biri sifatida ko'rish mumkin. Yuqori aksiz to'lovlari, savdo soliqlari yoki bojxona tariflari to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimiga salbiy ta'sir qilishi mumkin, chunki yuqori soliq stavkasi kompaniyaning rentabelligiga ta'sir qiluvchi omildir. Ko'p qirrali korxonalar soliq stavkasi yuqori bo'lgan mezbon mamlakatlarga sarmoya kiritishni istamasligi mumkin, pastroq tarif esa to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni rag'batlantirishi mumkin. To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar va soliq stavkalari o'rtasida salbiy bog'liqlik aniqlangan.

Inflyatsiya darajasi ma'lum bir iqtisodiyotda tovarlar va xizmatlarning o'rtacha narxi vaqt o'tishi bilan qanday o'zgarishini tasvirlaydigan miqdor ko'rsatkichidir. Inflyatsiya darajasining oshishi mamlakatning moliyaviy beqarorligining belgisi bo'lishi mumkin. Mamlakatdagi inflyatsiya darajasining yuqori darajasi xorijiy investitsiyalar kapitalining saqlanishiga ta'sir qilishi, investorlarning ishonchini pasaytirishi va keyin to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning sof oqimini kamaytirishi mumkin. Boshqa tomondan, inflyatsiya darajasining pastligi hukumatning mamlakat iqtisodiy barqarorligini saqlashga sodiqligini va halolligini ko'rsatadi. Shunday qilib, inflyatsiya darajasi to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

Valyuta kursi va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar o'rtasida salbiy bog'liqlik mavjud bo'lib, bu yerda qabul qiluvchi mamlakat valyutasi qadrsizlanganda, uni arzonlashtirish orqali ko'proq to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qiladi. Investorlar uchun chet elliklarning boyligidan foyda olish natijasida mezbon mamlakatda aktivlarni sotib olishlari mumkin.

Chunki, valyuta kursi ko'tarilganda, bu investorlarlar kelajakdagi rentabellik oshishiga, natijada yuqori kutilgan daromadlar paydo bo'lishiga ishonishadi.

Qabul qiluvchi mamlakatda yetarli likvidlik va tezkor kreditlarni oqilona stavkalarda berish uchun shaffoflikka ega bo'lgan moliyaviy institutlarning mavjudligi. To'g'ridan-to'g'ri investitsiya yo'nalishlarini tanlashda muhim omil, chunki u investorlarning ishonchini qozonishga hissa qo'shadi.

Madaniy o'xshashliklar, diaspora va til investorlarga mezbon mamlakatdagi mahalliy subyektlar tomonidan o'rnatilgan biznes aloqalari va savdo cheklovlaridan qochishda yordam berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Qabul qiluvchi davlatning to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarga nisbatan siyosati uchta asosiy toifaga bo'linishi mumkin to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmini oshirish va mahalliy firmalar bilan aloqa va tarqalishni kuchaytirish. Soliq imtiyozlari, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni rag'batlantirish, soddalashtirilgan tartibga solish va qisqartirilgan byurokratiya to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimiga ta'sir ko'rsatadigan investitsiya siyosatiga misoldir.

3-rasm. O'zbekiston Respublikasi investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari sifatida qabul qilingan ayrim takliflar

O'zbekistonda 2020-yil 27-yanvarda kuchga kirgan "Investitsiyalar va investisiya faoliyati to'g'risida"gi Qonunida quyidagilar ko'rinishida investitsiyalar va investisiya faoliyati sohasida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash shakllari jamlangan.

- imtiyozlar;
- uchun markazlashtirilgan investitsiyalarni taqsimlash investitsiya loyihasini birgalikda moliyalashtirish;

- moliyaviy yordam, maslahat va axborot.

Imtiyozlar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin, lekin bular bilan cheklanmaydi:

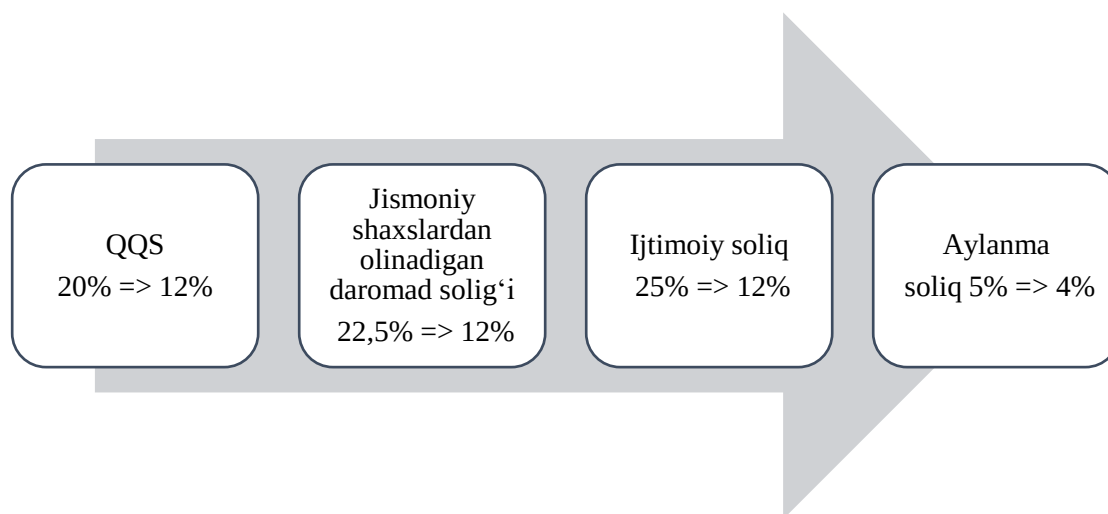
- mol-mulk va boshqa mulk huquqini imtiyozli yoki nol sotib olish narxida o'tkazish;
- soliq va to'lov imtiyozlari;
- past foizli kreditlar.

Imtiyozlar va preferensiyalar darajasi investitsiya hajmi, joylashuvi, investitsiya loyihasining sektori, kutilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy samara va ish o'rinlarini yaratishga bog'liq.

Shu bilan birga, investorga tegishli bozorda investorning ustun mavqeiga olib kelishi mumkin bo'lgan afzalliklar berish qat'iyani man etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi PF-5468-son Farmonining qabul qilinishi soliq siyosati bo'yicha olib borilayotgan keng qamrovli islohotlardan biri bo'lib xizmat qilib kelmoqda. Jumladan, Farmonda keltirib o'tilgan iqtisodiyotga soliq yukini kamaytirish, soliqlarni optimallashtirish, makroiqtisodiy vaziyatning barqarorligini ta'minlash, soliq qonunchiligini soddalashtirish hamda mamlakatning investitsion jozibadorligini yaxshilash konsepsiyaning asosiy yo'nalishlari qilib belgilandi.

Shuningdek, 2018-yil 1-avgustda mamlakatda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb etish uchun eng qulay investitsiya muhitini shakllantirish maqsadida iqtisodiyotni liberallashtirish, davlat boshqaruvini isloh qilish, tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga aralashuvni cheklash, litsenziyalash va ruxsat berish tartib-taomillarini qisqartirish va soddalashtirish, tovarlar (ishlar va xizmatlar)dan erkin foydalanishni ta'minlash hamda hududlarda zarur infratuzilmani yaratish borasida keng ko'lamli chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan PF-5495-sonli "O'zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmon qabul qilindi. Me'yoriy hujjatda soliq yukini kamaytirish va investorlar uchun soliqqa tortish tizimini soddalashtirish, sog'lom raqobat muhitini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan soliq siyosati va bojxona-tarif jihatdan tartibga solish islohotlari jadalsur'atlar bilan amalga oshirilayotgani ta'kidlab o'tilgan.

4-rasm. O'zbekiston Respublikasi 2020-yildagi soliq islohotlari natijasida soliq stavkalarining o'zgarishi

Soliq islohoti ishbilarmonlik muhitini yaxshilashning markaziy elementiga aylandi. 2020-yilda tizimni soddalashtirish, fiskal yukni kamaytirish va ma'muriyatchilikni raqamlashtirishga qaratilgan Soliq kodeksining yangi tahriri qabul qilindi.

Shu kabi to'lovlarni bekor qilish va birlashtirish orqali soliqlar soni 16 tadan 9 taga qisqartirildi. Infratuzilma solig'i, davlat jamg'armalariga ajratmalar va ortiqcha foyda solig'i kamaytirilib, boshqa soliqlar – neft mahsulotlari iste'moli solig'i va yagona yer solig'i bilan birlashtirildi. Shu bilan birga, asosiy soliqlar bo'yicha stavkalar pasaytirildi (4-rasm)

Xulosa va takliflar.

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida shuni xulosa qilish mumkinki, soliq siyosati investitsiya muhitining jozibadorligini shakllantiruvchi asosiy iqtisodiy omillardan biri hisoblanadi. Soliq tizimining barqarorligi, shaffofligi va prognoz qilinuvchanligi investorlar ishonchini oshirishda hamda investitsiya risklarini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Soliq yukining optimal darajada belgilanishi esa korxonalar moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirish orqali investitsiya faolligining oshishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlandiki, soliq imtiyozlari va rag'batlantiruvchi mexanizmlar to'g'ri yo'naltirilgan taqdirda ustuvor tarmoqlar va hududlarga investitsiyalar oqimini jadallashtirishga xizmat qiladi. Biroq soliq imtiyozlarining haddan ortiq ko'pligi yoki tizimsiz qo'llanilishi davlat byudjeti daromadlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi ham mumkin. Shu bois, soliq rag'batlarini joriy etishda ularning samaradorligini baholash va natijaviylikka asoslangan yondashuvni qo'llash muhim hisoblanadi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan soliq islohotlari investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan bo'lib, tadbirkorlik subyektlari uchun qulay fiskal sharoitlarni shakllantirishga xizmat qilmoqda. Soliq ma'muriyatini raqamlashtirish, soliq hisobotlarini soddalashtirish va soliq yukini bosqichma-bosqich kamaytirish investitsiya faolligini rag'batlantiruvchi muhim omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Xulosa sifatida ta'kidlash joizki, investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish uchun soliq siyosati iqtisodiy strategiyaning uzviy qismi sifatida kompleks tarzda amalga oshirilishi lozim. Soliq tizimini takomillashtirishda milliy iqtisodiyot manfaatlari bilan bir qatorda investorlar ehtiyojlarini inobatga olish, barqaror va adolatli soliq muhitini shakllantirish orqali uzoq muddatli investitsiya o'sishini ta'minlash mumkin.

Adabiyotlar/Literatura/Reference:

Farmon (2012) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 10.04.2012 yildagi PF-4434-son

Farayibi, A. (2017). *Macroeconomic Perspective and Fundamentals of Investment Behaviours. Corporate Finance: Valuation*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2993201>

Сандулський П.П., (2024). 2. Theoretical basis of investments and investment activity research. *Економіка та управління АПК*, doi: 10.33245/2310-9262-2024-189-1-95-109

Mahbub, T., & Jongwanich, J. (2019). Determinants of foreign direct investment (FDI) in the power sector: A case study of Bangladesh. *Energy Strategy Reviews*, 24, 178–192.

Alshamlan, M. A., Fernandez, V. M., & Fernandez, M. (2021). Foreign direct investment in the United Arab Emirates: A study on the main contributors. *European Journal of Business and Management Research*, 6(1), 97–101.

Tunca, H., & Batmaz, N. (2014). Determinants of Foreign Direct Investments in Turkey. In *global interdisciplinary business-economics advancement conference (GIBA)* (p. 68); Kemsley, D. (1998). The effect of taxes on production location. *Journal of Accounting Research*, 36(2), 321–341.

Минаева Е.В., Аношина Ю.Ф. (2019) Налогообложение прибыли организаций как регулятор макроэкономических процессов // Государственное и муниципальное управление. Ученые записки. – № 3. – С. 122-126.

Thanh S.D., Canh N.P. (2020) *Taxation and capital formation: Non-linear effects and asymmetry between developing and developed countries* // *The Journal of Economic Asymmetries*. – № 22.

Ferede E., Dahlby B. (2019) *The Effect of Corporate Income Tax on the Economic Growth Rates of the Canadian Provinces* // *The School of Public Policy*. – № 12.

Никонов И.В. (2017) *Влияние налоговых льгот на налоговую нагрузку в предпринимательском секторе* // *Налоги и налогообложение*. – № 9. – С. 27-37.

Iqtisodiy sharh. (2025) *Yangi O'zbekiston: Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari*. №7(43). 26-b.

Qonun (2022) *O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 12.07.2022 yildagi O'RQ-783-son*.